

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2026

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintajaosto 16.12.2025 §

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain.....	3
3 Valvonnan yhteiset painopisteet.....	5
4 Koulutus ja valvontahenkilöstön pätevyyden varmistaminen.....	5
5 Tarkastuksen sisältö, tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet.....	6
6 Valvontakohderekisteri/ Tietojärjestelmät	7
7 Valvonnan maksullisuus.....	8
8 Viestintä	9
9 Laboratoriot	10
10 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon elintarvikelain valvontasuunnitelma 2024	11
10.1 Valvontakohteet	11
10.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi	12
10.3 Tarkastus ja tarkastukseen käytettävä aika	14
10.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	14
10.5 Hankkeet ja painopistealueet	15
11 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelulain valvontasuunnitelma 2024	16
11.1 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus	17
11.2 Tarkastus	17
11.3 Painopistealueet ja valvonnan priorisointi.....	17
11.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	18
12 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma 2024	20
12.1 Tarkastus	20
12.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheys	21
12.3 Valvonnassa käytettävät menetelmät.....	21
12.4 Painopisteet.....	21
12.5 Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta	22
14 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläinlääkäripalveluista (EHO)	24
14.1 Johdanto	24
14.2 Voimavarat ja koulutus	25
14.3 Yhteistyö	28
14.4 Maksut	28
14.3 Eläinten terveyden valvonta.....	29
14.4 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta.....	33
14.5 Eläinten lääkitsemisen valvonta.....	33
14.6 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....	34
14.7 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	35
14.8 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	36
14.9 Ehdollisuuden valvonta.....	38
14.10 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.....	39
14.10 Seuranta, arviointi ja raportointi	42
15. Erityistilanteisiin varautuminen	42
16. Valvontasuunnitelman arviointi	43
Liite 1. Yleisen terveysvalvonnan tarkastussuunnitelmat	44
Liite 2. Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus	47

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Valviran ja Ruokaviraston laatimassa ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritetään yhteiset periaatteet valvonnalle. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Ympäristöterveydenhuollon valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskien suuruuteen vaikuttavat mm. toiminnan luonne ja laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja todennäköisyys sekä aikaisemmat valvontatulokset. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää elintarvikelain, terveydensuojelulain, tupakkalain ja eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmat. Hyväksytty suunnitelma toimitetaan aluehallintovirastoon ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta.

Valtakunnallisen valvontaohjelman 2025–2028 teema on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa toteutetaan edistämällä tietoperusteista valvontaa, organisaation osaamista ja varautumista. Yksiköiden tulisi hyödyntää valvonnassa syntyneitä tietoja oma-aloitteisesti yksikön toiminnassa. Henkilöstön osaamisesta erityisesti lainsäädännön soveltamisessa, viranomaisen tehtävissä ja hallinnollisissa prosesseissa tulisi huolehtia. Varautuminen häiriötilanteisiin on tärkeä osa toimintaa.

Kunnan valvontasuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, johon on koottu ympäristöterveydenhuollon valvonta yleisesti ja toimialakohtaisesti. Terveys- ja eläinlääkintähuolto-, tupakka-, elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolaissa kuvataan kunnan valvontasuunnitelmalle asetetut vaatimukset. Valvontasuunnitelmalla varmistetaan valvonnan vaikuttavuus, tehokkuus ja kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla. Kunnan valvontasuunnitelmassa huomioidaan ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä toimialoja koskevat valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti ja riskiperusteisesti. Eläinlääkintähuoltolain osalta kuntien on otettava valtakunnallisen ohjelman lisäksi huomioon myös alueellinen suunnitelma.

2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue on aloittanut toimintansa 1.1.2011. Ympäristöterveydenhuolto toimii Seinäjoen kaupungin kaupunkiympäristön toimialalla omana tulosalueenaan. Yhteistoiminta-alue käsittää 12 kuntaa: Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Isokyrö, Kauhava, Kuortane, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Vimpeli sekä Ähtäri. Alueella on noin 140 000 asukasta. Ympäristöterveydenhuollon

henkilöstö sijoittuu yhteensä 11 toimipisteeseen eri puolilla yhteistoiminta-aluetta. Yksikön johtajana toimii ympäristöterveysjohtaja.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto huolehtii elintarvikelain, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä, tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä. Seinäjoen kaupungin hallinto tuottaa valvonnan ja eläinlääkintähuollon tarvitsemia tukipalveluja kuten ICT-, henkilöstö- ja talouspalvelut.

Seinäjoen seudun ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä 45 vakituista henkilöä: ympäristöterveysjohtaja, johtava kaupungineläinlääkäri, johdon sihteeri, eläinlääkintähuollon assistentti (50 %), 14 elintarvike- ja terveydensuojelutarkastajaa, 17 praktikkoeläinlääkärää, 5 eläintenhoitajaa, 2 hygieenikkoeläinlääkärää sekä 3 valvontaeläinlääkärää. Yhteistoiminta-alue täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimukset vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavista resursseista. Yksikössä arvioidaan vuonna 2026 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 htv=220 työpäivää) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan ja eläinlääkintähuoltoon yhteensä 43,3 htv (taulukko 1).

Taulukko 1. Arvio Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon henkilöresursseista vuonna 2026

	Henkilötyövuodet yhteensä (htv)	Terveystarkastajien ja hygieenikkojen valvontaan käytettävästä ajasta käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan (htv) (19 % kokonaisajasta)
Elintarvikevalvonta	6,7 + 2,3 = 9,3	1,7
Terveydensuojeluvalvonta	6,6	1,4
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0,6	0,1
Eläinlääkintähuolto	24,5**	-
Hallinto*	2,2	-
yhteensä	43,3	3,2

* Käsittää ympäristöterveysjohtajan, johtavan kaupungineläinlääkärin, johdon sihteerin, eläinlääkintähuollon assistentin ja vastaavan eläintenhoitajan hallintoon käyttämän työajan

**Käsittää 17 praktikon, 3 valvontaeläinlääkärin ja 5 eläintenhoitajan virkaa ja toimea sekä arviolta 0,5 htv muiden virkaeläinlääkäreiden työaika

Ympäristöterveysvalvonnassa on tehtäviä, joita ei voida ennakoida, mutta niiden tekemiseen on silti varattava aikaa, ja lisäksi osa henkilöstöresursseista kuluu mm. poikkeustilanteisiin, valtakunnallisten tieto- ja

tarkastusjärjestelmien käyttöön ja kehitystyöhön sekä kouluttautumiseen. Tätä aikaa on pyritty vähentämään sijoittamalla työntekijöitä alueen eri osien toimipisteisiin. Koko ympäristöterveydenhuollon voimavaroista 82 % on arvioitu menevän muuhun toimintaan kuin suunnitelmalliseen valvontaan. Taulukossa esitettyyn suunnitelmalliseen valvontaan on otettu huomioon vain suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytetty aika. Näiden ulkopuolelle jäävät yllä mainittujen lisäksi mm.

- toimijoiden ja kuntalaisten neuvonta ja ohjaus
- valitusten ja valvontapyyntöjen käsittelyt
- ilmoitusten ja lupahakemusten käsittely
- terveydensuojelulain mukaiset terveyshaittaepäilyt mm. asunnontarkastukset ja ympäristöhygieniä
- ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemiaepäilyjen selvittäminen ja muut erityistilanteet
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja häiriötilanteiden harjoittelu
- sidosryhmäyhteistyö, yhteistyö muiden valvontayksiköiden kanssa ja lausunnot muille viranomaisille
- toiminnan kehittäminen
- elintarvikevienti (todistukset, auditoinnit, tarkastukset)
- laskutus (erityisesti perusmaksu)
- alueella on runsaasti tapahtumia, joissa on elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain mukaisesti valvottavaa toimintaa.

3 Valvonnan yhteiset painopisteet

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon yhteisiä painopisteitä vuodelle 2026 ovat:

1. Tiedotus: sosiaalinen media, nettisivut, juttuvinkit
2. Asiakastytyväisyyskyselyt
3. Lainsäädäntömuutokset: erityisesti terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen ja uuden eläinlääkintähuoltolain mukanaan tuomat muutokset

4 Koulutus ja valvontahenkilöstön pätevyyden varmistaminen

Koulutuksiin panostetaan osallistumalla sekä valtakunnallisiin ja alueellisiin tilaisuuksiin, että toimiala- ja tehtäväkohtaiseen koulutukseen. Koulutuksissa painotetaan oman vastualueen ja työtehtävien mukaista koulutusta. Koulutusmäärät pyritään pitämään vähintään valtakunnallisten keskiarvojen tasolla ja niille varataan 6 htp/v/henkilö (yhteensä 228 htpv). Yleistyneet etäkoulutukset ovat helpottaneet koulutuksiin osallistumisen etäyhteyksillä. Pyrkimys on, että jokaiseen ympäristöterveydenhuollon alaa koskevaan koulutukseen osallistuisi vähintään yksi yksikön edustaja.

5 Tarkastuksen sisältö, tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa ohjelmissa on annettu ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Riskinarviointi ja luokitus ovat jokaisella toimialalla erilaisia. Riskinarviointia on käsitelty tarkemmin toimialakohtaisissa osioissa.

Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvittäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Valvontaohjelma-asetuksen mukaan tarkastukset voivat sisältää näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi sekä turvallisuuden ja määrystenmukaisuuden arvioimiseksi. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei pidetä tarkastuksena.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin saattaa olla tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksen lakiperusteet on käytävä ilmi sekä valvontasuunnitelmassa (ennalta suunnitellun valvonnan osalta) että tarkastuksen jälkeen laadittavassa tarkastuskertomuksessa. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuskertomuksen laatiminen sekä tietojen tallentamisen tietojärjestelmiin. Matkaan käytettyä aikaa ei lueta tarkastukseen käytettyyn aikaan.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisi epäkohtia. Tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräjat. Osa tarkastuksista voidaan tehdä etätarkastuksin.

Elintarvikevalvonnassa suunnitelmalliset tarkastukset toimitetaan Oiva-raportteina ja -tarkastuskertomuksina sähköpostitse VATI-järjestelmän kautta. Muiden suunnitelmallisten tarkastusten osalta tarkastuskertomus toimitetaan tiedoksi joko sähköisesti (pdf) tai paperiversiona. Tarkastuskertomus voidaan toimittaa tiedoksi myös muille viranomaisille. Lisäksi tulee ottaa huomioon, mitä Ruokavirasto määrää valvontatietojen julkistamisesta. Tarkemmat ohjeet tarkastuksen ja tarkastuskertomuksen tekemisestä on esitetty laatu-järjestelmässä.

Valvontakohteiden / valvontakohdetyypien tarkastustiheydet

Eri toimialojen valvontakohteiden tarkastustiheydet ja tarkastukseen käytettävä aika Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa on esitetty liitteinä olevissa taulukoissa. Tarkastuskohteiden perustana ovat keskusvirastojen antamat suositukset tarkastustiheyksistä ja tarkastuksiin käytettävästä ajasta sekä kohteiden valvontahistoria. Valtakunnalliset tarkastustiheyssuositukset perustuvat kohteiden toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan tehtyyn riskinarviointiin.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan valvonta tulee suunnata riskiperusteisesti niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Riskin suuruuteen vaikuttavat esimerkiksi toiminnan tyyppi ja laajuus, terveysvaaralle mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä sekä vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys.

Kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteista valvonnan kohdentamista. Pääsääntöisesti valvontaa on syytä painottaa niissä kohteissa, joissa puutteita on todettu ennenkin. Valvontaa voidaan vastaavasti keventää silloin, kun kohteen on todettu hoitavan velvoitteensa asianmukaisesti.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto arvioi alueellaan riskejä kohdekohtaisesti ja kohdentaa suunnitelmallista valvontaa sen mukaisesti. Kohteiden tarkastustiheys pitää suunnitella valvontatarpeen mukaan, ei käytössä olevien resurssien perusteella.

6 Valvontakohderekisteri/ Tietojärjestelmät

Yleisen terveysvalvonnan tärkein tietojärjestelmä on Vati. Vati on ympäristöterveydenhuollon selainpohjainen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä. Vatissa ylläpidetään asiakas- ja kohdetietoja elintarvike-, terveydensuojelu- tupakka- ja lääkelain mukaisessa valvonnassa. Valvonnasta syntyy valvontatoimenpiteiden myötä valvontatietoa eli valvonnan suunnittelun, toteuttamisen, ohjauksen ja seurannan kannalta tarpeellista säädösten mukaista tietoa.

Kaupungineläinlääkärit ovat vuoden 2024 alusta alkaen käyttäneet yhteistä yksikön hallinnoimaa KlinQ-eläinlääkäriohjelmistoa, jolla toteutetaan eläinlääkintähuoltolain (285/2023) vaatimus julkisen eläinlääkäripalvelun järjestäjän velvollisuudesta säilyttää toiminnassa syntyvät potilasasiakirjat. Elintarvike- ja terveydensuojelutarkastajat, hygieenikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit käyttävät päätösten arkistoisissa ja laatisissa Laari- ja Valmu – asianhallintajärjestelmiä.

TerveKuu-ohjelmaa käytetään eläinlääkintähuollon valvontakäyntien tietojen keruuseen, mutta siitä luopumista harkitaan, koska aluehallintoviraston käyttöön on tullut vuonna 2023 uusi eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan kirjausjärjestelmä.

Taulukko 2. Ympäristöterveydenhuollon käytössä olevat ohjelmat ja sivustot

Elintarvike- ja terveydensuojelutarkastajien tietojärjestelmät	Vati/Laari
	Laari/Valmu
	Pikantti
	RYMY eli ruokamyrkytysrekisteri
	Lupapiste
	Turre, tupakan vähittäismyyntiluvat
	Dentsu tracking, tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmä
	Veeti, tietoja veden käyttäjämääristä ym.
	QGIS, paikkatietojärjestelmä vedenjakelualueista
	WSP, talousveden riskinarviointi
Eläinlääkäreiden tietojärjestelmät	KliniQ
	Eläintenpitäjärekisteri
	Eläintenpitokieltorekisteri
	Nauta, vuohi, lammasrekisteri
	TracesNT
	Vetportti-eläinten lääkitsemisen seuranta
	Elte
	Ecet
	Naseva, Sikava
	Hyrrä
	Vesiviljelyrekisteri
	TerveKuu

7 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon maksullisuus koskee ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjen lisäksi suunnitelmallista tarkastustoimintaa. Myös uusintatarkastukset ja elintarvikeviennin valvonta ovat maksullisia. Viranomaiselle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin myös kohteeseen tehtävää ensimmäistä tarkastusta pidetään suunnitelmallisena tarkastuksena, ja siitä peritään maksu.

Elintarvike- ja terveydensuojelulain uudistusten myötä vuodesta 2022 alkaen säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvilta toimijoilta on peritty tarkastusmaksujen lisäksi valvonnan perusmaksua. Maksu on veroluontoinen ja se periään vuosittain. Maksun tarkoituksena on parantaa valvonnan vaikuttavuutta.

Maksuja ei peritä toimijoilta, joiden toiminta on määritelty vähäriskiseksi ja pienimuotoiseksi. Maksuja ei myöskään peritä ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden tai valitusten perusteella tehdyistä tarkastuksista. Valvontasuunnitelman mukaisesta näytteenotosta ei peritä maksua, sillä se sisältyy valvonnan perusmaksuun.

Valvontamaksut on määritelty siten, että niillä pyritään kattamaan suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa on eri valvontakohdetyypeille määritelty kiinteä taksa, joka perustuu kohteen riskiluokitukseen ja keskusvirastojen (Ruokavirasto ja Valvira) määrittelemiin tuntimääriin tarkastukseen käytettävästä ajasta. Mikäli tarkastukseen käytetään syystä tai toisesta merkittävästi vähemmän tai enemmän työaikaa, kuin mitä keskusvirastot ohjeistavat, voidaan tarkastuksesta periä maksutaksasta poikkeava hinta. Perittävän maksun tulee kuitenkin vastata enintään toimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia. Mikäli maksutaksassa ei ole selvää suunnitelmallisen tarkastuksen maksukohdetta, sovelletaan maksuun tuntitaksaa 60 €/h (alv 0).

Tupakkalain mukaisesta valvonnasta ei peritä tarkastusmaksua, vaan valvontamaksut kertyvät tupakka- ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin vuosittaisista valvontamaksuista. Maksu määräytyy myyntiartikkeleiden ja myyntipisteiden lukumäärän perusteella. Myös lääkelain mukaisesta nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnistä peritään vuosittainen valvontamaksu. Maksu on tupakkalaista poiketen myyntipaikkakohtainen, eikä se näin ollen perustu myyntipisteiden lukumäärään.

Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Maksutaksaa päivitetään tarpeen mukaan ja se hyväksytään ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintajaostossa.

Vuonna 2023 yksikössä otettiin käyttöön elintarvikelain 67§:n mukainen seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu voidaan määrätä mm. sellaisille kohteille, jotka eivät ole tehneet elintarvikehuoneistoilmoitusta harjoittamastaan elintarviketoiminnasta tai ovat laiminlyöneet velvollisuuden ilmoittaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Seuraamusmaksun määrääminen perustuu viranhaltijapäätökseen ja maksuun suuruus harkitaan tapauskohtaisesti (vaihteluväli 300–5000 euroa).

8 Viestintä

Viestinnän suunnittelu on osa valvontayksikön valvonnan suunnittelua. Myös tarkastusten lisäksi tehtävällä ohjauksella, neuvonnalla ja kouluttamisella sekä kuluttajille suunnatulla viestinnällä voidaan lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja ehkäistä terveyshaittoja. Henkilökunnan ajantasaiset yhteystiedot löytyvät kotisivuilta. Valvontayksikön sisäisellä viestinnällä ja yhteistyöllä muiden viranomaisten ja kuntapäätäjien kanssa

edistetään valvonnan sujuvaa järjestämistä. Valvontasuunnitelmassa on tarkoituksenmukaista kuvata ohjauksen, neuvonnan ja muun viestinnän menettelyt sekä näihin kohdennetut resurssit huomioiden ainakin seuraavat:

- tarkastuksiin sisältyvä neuvonta ja ohjaus;
- toimijoille ja kuntalaisille kohdistettu oma-aloitteinen asiakaspalvelu, tiedottaminen, opastus ja kouluttaminen (ennalta ehkäisevä valvontatyö);
- viestintä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa;
- sisäinen viestintä; ja
- häiriötilanneviestintä.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto noudattaa Seinäjoen kaupungin yleisiä ohjeita tiedottamisessa. Yksikön nettisivujen sisällössä on panostettu erityisesti asiakkaiden opastukseen ja neuvontaan. Sivuilla tiedotetaan ajankohtaisista asioista mm. erityis- ja poikkeustilanteissa. Valvontasuunnitelma ja maksutaksa löytyvät myös nettisivuilta. Viestintää varten yksiköllä on myös omat Facebook-sivut, jotka on päivitetty vuonna 2024. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa ensisijainen tiedotusvastuu on ympäristöterveysjohtajalla. Vuonna 2024 viestintävastuuta on selkeytetty määrittämällä viestintä yhdelle viranhaltijalle erityispainopisteeksi. Syksyllä 2025 on aloitettu kokeiluluontoisesti uutiskirjeen julkaiseminen elintarvike- ja terveydensuojelulain valvontakohteille. Uutiskirje on tarkoitus julkaista kahdesti vuodessa.

Häiriötilanteissa noudatetaan varautumissuunnitelmaan kirjattua viestintäsuunnitelmaa. Yksikkö voi tarvittaessa pyytää apua myös Seinäjoen kaupungin viestinnästä. Erityistilanteissa voidaan hyödyntää myös valvontakohdetietojärjestelmän yhteystietoja.

9 Laboratoriot

Valvontaviranomaisen viranomaisvalvontaa varten ottamat tai otattamat näytteet tutkitaan kyseisiä tutkimuksia tekemään hyväksytyissä laboratorioissa. Hyväksytyistä laboratorioista on Ruokaviraston pitämä rekisteri. Talous- ja uima-allasvesien näytteenotto- ja tutkimuspalvelut on ulkoistettu vuonna 2023 kilpailutuksen kautta SeiLab Oy:lle. Vuonna 2026 käytetään sopimuksessa ollut toinen optiovuosi ja palvelut kilpailutetaan uudelleen loppuvuonna 2026.

10 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon elintarvikelain valvontasuunnitelma 2026

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyyttä. Elintarvikelain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan. Tarkoituksena on suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta sekä taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Omavalvonnan avulla toimija varmistaa, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu sinä aikana, kun elintarvike on toimijan vastuulla. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on puolestaan varmistaa, että omavalvonta toimii tehokkaasti ja että elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyyttä ja muu määräystenmukaisuus toteutuu kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa. Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija poistaa epäkohdat. Tarvittaessa viranomaisen on ryhdyttävä hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohdan korjaamiseksi. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishenke, haltuunotto, markkinoilta poistaminen ja tiedottaminen sekä seuraamusmaksun määrääminen.

10.1 Valvontakohteet

Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot ovat ilmoituksenvaraisia ja ilmoituksen rekisteröimisestä lähetetään toimijalle todistus. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa ilmoitukset käsitellään kahden viikon kuluessa ilmoituksen saapumisesta. Elintarvikehuoneistoa koskevasta ilmoituksesta tulee käydä ilmi tieto omavalvontasuunnitelmasta sekä liitteenä tulee toimittaa pohjapiirustus elintarvikehuoneistosta. Omavalvontasuunnitelma on esitettävä valvontaviranomaiselle viimeistään ensimmäisellä tarkastuksella.

Jos elintarvikehuoneistossa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä (laitos) huoneistolle on haettava hyväksyntä ja päätös tehdään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Hakemuksen yhteydessä valvontaviranomaiselle on esitettävä kirjallinen omavalvontasuunnitelma.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella on yhteensä 1379 elintarvikevalvontakohteita, joista alkutuotannon kohteita 341. Suunnitelmalliseen elintarvikevalvontaan on käytettävissä arviolta 1,7 htv, mikä on riittävä määrä suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen. Elintarvikevalvontaan on tullut vuonna 2023 yksi virka lisää, mikä korjaa valvonnan resurssivajetta. Lisäksi toimintaa tehostetaan jatkossa mm. suunnitelmallisuutta ja valvonnan tehokasta kohdentamista kehittämällä.

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Näitä ovat mm. elintarvikkeiden vientiin liittyvät toimenpiteet, valitustarkastukset, pakkotoimenpiteet, ruoka- myrkytys selvitykset, lihan tarkastus, näytteenotto, elintarvikehuoneistojen ilmoituksiin ja elintarvikelaitosten hyväksymisiin liittyvät tarkastukset, ilmoitusten käsittely, neuvonta, asiantuntijatehtävät, koulutus sekä laadun ja yhteistyön kehittäminen.

Elintarvikkeiden vientiä EU-alueen ulkopuolisiin maihin on valvottava lähtömaassa vastaanottajamaan vaatimalla tavalla. EU-alueelle liha-, kala-, maito- ja munatuotteet saa viedä vapaasti Ruokaviraston antaman laitos- tai varastonumeron perusteella. Samoin yhdistelmäelintarvikkeet ja ei-eläinperäiset elintarvikkeet kuuluvat EU:n alueella vapaan liikkuvuuden piiriin. Valvonta-alueeltamme on erityisen runsaasti eläinperäisten elintarvikkeiden vientiä EU-alueen ulkopuolisiin ns. kolmansiihin maihin, minkä valvonta on hygieenik- koeläinlääkäreillä. Ruokavirasto edellyttää, että kunkin vientimaan vientilastauksista tarkastetaan ensimmäinen lastaus sekä vähintään 5–10 % lastausten kokonaismäärästä. Tämä ei ole suunnitelmallista valvontaa, mutta siihen arvioidaan käytettävän 0,15 htv. Lisäksi eräiden vientimaiden kohdalla valvonta edellyttää tarkastustoimintaa, johon arvioidaan käytettävän 0,08 htv. Vientieriin liittyvien eläinterveystodistusten hyväksymiseen, allekirjoittamiseen ja hallinnointiin (turvapapereiden tilaaminen, kirjaaminen, viennin kuu- kausi-ilmoitusten teko Ruokavirastoon, todistusten arkistointi ja tarkastustyö) arvioidaan käytettävän 0,38 htv. Lisäksi elintarvikevientiin liittyy paljon yhteydenpitoa, neuvontaa ja selvitystyötä, säännöllistä vienti- maiden erityisvaatimusten valvontaa sekä vuosittain eri vientimaiden auditointeja. Lihatuotteiden kolmas- maavienti yksikön alueelta tulee vuonna 2025 jonkin verran lisääntymään. Yhteensä eläinperäisten elintar- vikkeiden kolmasmaavientivalvontaan arvioidaan kuluvan vuonna 2026 yhteensä 0,7 htv.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon alueella on kaksi pienteurastamoa, joista isomman valvon- nasta ja lihan tarkastuksesta tehty sopimus Ruokaviraston kanssa päättyy 31.12.2024. Toisen toiminta on vähäistä, joten lihan tarkastukseen tarvittavat resurssit tulevat vuonna 2025 olemaan pienemmät kuin aikai- sempina vuosina. Rekisterissä olevien lahtivajojen lihankäsittelytilat tarkastetaan loppuvuonna 2025 ja re- kisteri niiden osalta päivitetään.

10.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi

Liitteessä 1 on taulukkomuodossa esitetty elintarvikevalvonnan toimintatyypikohtainen tarkastussuunni- telma vuodelle 2026. Resurssitarve on laskettu käyttämällä Ruokaviraston suosittelemia tarkastustiheyksiä ja tarkastusaikoja. Lisäksi taulukossa on Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon oma suunnitelma, jossa on otettu huomioon realistinen tarkastuksiin käytettävä aika. Käytössä on Ruokaviraston riskiluokitus- ohje (Ruokaviraston ohje 10503/4), jonka mukaan kohteiden suunnitelmalliset tarkastukset tehdään.

Oiva on valtakunnallinen Ruokaviraston koordinoima elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä, jolla annetaan tietoa yritysten elintarvikevalvonnan tuloksista Oiva-raportin muodossa. Tarkastuksella arvi- oidaan useita eri vaatimuksia, joista jokaiselle annetaan oma arvio. Tarkastuksen kokonaistulos määräytyy

heikoimman arvion perusteella. Oiva-raportilla näkyvät hymynaamat kertovat tarkastuksen kokonaistuloksen ja tarkastuksella arvioitujen vaatimuskokonaisuuksien tulokset. Raportilla näkyy lisäksi kahden edellisen tarkastuksen tulokset. Raportin loppuun on kirjattu yleisluonteinen kuvaus tarkastuksella tehdyistä havainnoista.

Tarkastukset tehdään **Oiva-arviointiohjeiden** mukaisesti. Oiva perustuu elintarvikelainsäädännön kulloinkin voimassa oleviin säännöksiin. Erilliset arviointiohjeet on laadittu sekä hyväksytyille että rekisteröidyille elintarvikehuoneistoille. Joiltain osin ohjeet ovat molemmille elintarvikehuoneistotyypeille samat.

Oiva-raportit tarkastuskertomuksineen tehdään ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI:in. Oiva-raportit julkaistaan www.oivahymy.fi-sivustolla, jossa ne ovat kulluttajien saatavilla. Toimijan on velvollisuus julkaista Oiva-raportti toimipaikassa sisäänkäynnin yhteydessä. Toimijoiden tulee myös julkaista Oiva-raportit tai linkki www.oivahymy.fi -sivustolle kotisivuillaan, mikäli markkinoi sivuilla elintarvikkeita.

Mikäli Oiva-tarkastuksella saadaan kohteen arvioksi oivallinen tai hyvä, seuraava tarkastus määräytyy riskinarviointiohjeen avulla saadun tarkastustiheyden mukaisesti. Mikäli Oiva-tarkastuksella saadaan kohteen arvioksi korjattavaa tai huono, noudatetaan Oiva-ohjeistusta uusintatarkastuksien suorittamisessa ja mahdollisten hallinnollisten pakkotoimien käyttämisestä. Elintarvikevalvontakohteiden uusintatarkastuksia arvioidaan olevan 10 % tarkastuksista. Tämä on otettu huomioon myös suunnitelmassa.

Alkutuotannon valvonnassa noudatetaan Ruokaviraston laatimaa riskinarviointiohjetta alkutuotantopaikoille (Ruokaviraston ohje 10507/1). Tämän mukaan suunnitelmallinen alkutuotannon valvonta kohdistuu maidontuotantoon, kalastukseen, kananmunantuotantoon sekä sellaisenaan syötävien kasvien tuotantoon. Muut alkutuotantokohteet (eläinten kasvatusta lihantuotantoa varten, hunajantuotanto ja muu kasvin- ja siementuotanto) kirjataan valvontakohdereisteriin ja tarkastus tehdään näihin vain tarvittaessa. Alkutuotantokohteiden valvontatiheydet on esitetty myös liitteessä 1.

Valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, voidaan suorittaa valvonta-asetuksen mukaisia tarkastuksia, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Elintarvikeviranomaisen voi tarkastaa kotirauhan piirissä harjoitettavan elintarvikehuoneistotoiminnan myös osittain tai kokonaan asiakirjatarkastuksina. Tarkastuksista peritään riskiluokan mukainen maksu taksan mukaan. Mikäli toimintaa varten on tehty omat tilat esim. autotaliin, on kyseessä kotirauhan piirin ulkopuolinen elintarvikehuoneisto ja tarkastukset tehdään normaalisti kohteessa.

Suunniteltuihin tarkastuksiin eivät sisälly ennakkotarkastukset, asiakasvalitusten perusteella tehtävät tarkastukset, ruokamyrkytysten selvitykset tai näytteenotot.

10.3 Tarkastus ja tarkastukseen käytettävä aika

Suurin osa suunnitelmallista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Tällä hetkellä järjestelmä koskee kaikkia ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja sekä laitoksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti VATI-järjestelmän kautta. Oiva-raportti on julkinen Ruokaviraston ylläpitämän www.oivahymy.fi internet-sivuston kautta.

Elintarvikehuoneistot, joiden toiminnan aloittamisesta on tehtävä ilmoitus, tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan jo alettua. Ensimmäinen tarkastus tehdään yleensä 1,3 tai 6 kuukauden rekisteröidyn elintarviketoiminnan aloittamisesta, ottaen huomioon elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos ilmoituksen perusteella on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja saattaa vaarantua, ellei riskien hallintakeinoista varmistusta ennen toiminnan alkamista. Tarkastuksen pääasiallinen tarkoitus on selvittää elintarvikehuoneiston toimintaedellytykset. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen kohde siirtyy säännöllisen valvonnan kohteeksi riskinarvioinnin mukaisesti. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot (laitokset) tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista.

Elintarvikevalvontaa tehdään pääsääntöisesti ilman ennakkoilmoitusta. Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen ensimmäiset tarkastukset tehdään kuitenkin pääsääntöisesti ennalta ilmoitetusti.

Tarkastuksen yleinen määritelmä on esitelty kohdassa 3.1.2.

10.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Viranomaisnäytteenotto painottuu ennalta suunniteltuihin valvontaprojekteihin. Viranomaisen ottamien näytteiden tutkimustulosten perusteella voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Vuonna 2026 elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekti liittyy ravintolayrittäjien omien kuljetusten lämpötilahallintaan. Tähän pyritään saamaan opinnäytetyöntekijä teemmään mittaukset ja analysoimaan datan.

Näytteitä voidaan ottaa myös mm. lainsäädännön toimijalle määräämän näytteenoton ja tutkimusten varmistamiseksi sekä epäiltäessä tuotteiden turvallisuutta. Mikäli suunnitelmallisen tarkastuksen tai projektin yhteydessä otetut näytetulokset ovat huonoja ja joudutaan ottamaan uusintanäytteet, toimijat maksavat tutkimuskulut itse. Lisäksi on varauduttu kuluttajavalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin sekä elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin (mm. vierasainevalvonta) ja hankkeisiin liittyvään näytteenottoon.

10.5 Hankkeet ja painopistealueet

Ruokaviraston laatiman monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman VASU 2025-2028:n laatiminen on valvontasuunnitelmaa laadittaessa vielä kesken. Ruokavirasto on kuitenkin julkaissut elintarvikevalvonnan valtakunnalliset kehittämisteemat vuodelle 2026. Kehittämisteemat ja niihin liittyvät elintarvikevalvontaa koskevat teemat ovat:

1. Valmius, varautuminen ja huoltovarmuus
 - Valmiussuunnittelu ja valmiusharjoittelu
 - Ruokaturvan varmistamiseen liittyvät tehtävät
 - Valvonnan fokusoinnin kehittäminen
2. Vastuullisuus ja kestävyys
 - Vaikuttava ja riskiperusteinen valvonta
 - Petoksellisen toiminnan torjunta
 - Green Deal/Farm-to-fork -strategioiden valmistelu ja toimeenpano
3. Teknologia ja tieto
 - Tietojärjestelmäkehitys ja uusien tietojärjestelmien käyttöönotto
 - Uuden lainsäädännön toimeenpano ja ohjeistaminen, mukaan lukien toimijoiden ohjaus ja neuvonta
 - Aikaisempien valvontatulosten pohjalta painottuvat asiat
 - Tiedon ja teknologian hyödyntämisen kehittäminen valvonnassa
 - Mittareiden kehittäminen
 - Etämyynnin valvonnan kehittäminen

Elintarvikevalvonnan painopisteet Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa vuonna 2026:

1. Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen käyttämät lisäaineet, aromit ja entsyymit
2. Terveenä töihin -tietoiskun jakaminen
3. Ravintoloiden ja myymälöiden rescue-toiminnan selvitys

Painopisteet liittyvät kansallisista kehittämisteemoista petoksellisen toiminnan torjuntaan, etämyynnin valvonnan kehittämiseen sekä aikaisempien valvontatulosten pohjalta painottuviin asioihin.

11 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelulain valvontasuunnitelma 2026

Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä. Nähtävissä on mm. pitkittyneisiin hellejaksoihin liittyvien haitallisten terveysvaikutusten lisääntyminen erityisesti herkissä väestöryhmissä.

Terveydensuojelulain kokonaisuudistus on alkanut alkuvuodesta 2024. Uudistuksen myötä terveydensuojelulaissa on tarkoituksena säätää kattavammin muun muassa viranomaisvalvonnasta ja hallintomenettelyistä sekä viranomaisten käyttämistä tietojärjestelmistä. Uudistuksessa myös täsmennetään laissa säädettyjä asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia ja eri viranomaisten välisiä toimivaltuuksia. Lisäksi häiriötilanteita ja varautumista koskevia pykäläiä tarkastellaan ja tarvittaessa selkeytetään. Uudistuksessa tarkastellaan laajemminkin säädösten toimivuutta ja ajantasaisuutta. Samalla kokonaisuudistuksen tavoitteena on muuttaa lakia siten, että se vastaisi ympäristöterveydenhuollon sektorin muuta lainsäädäntöä.

Terveydensuojelulain suunnitelmallisen valvonnan kohteet vaativat joko terveydensuojeluviranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojeluviranomainen tekee hakemusta koskevan päätöksen tai ilmoituksen käsittelyä koskevan todistuksen hakijalle ennen kuin kohde tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Suunnitelmalliset tarkastukset vuodelle 2026 on esitetty liitteessä 1. Valvontaresursseja on varattava myös suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolisiin tehtäviin, kuten ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, erilaisten valitusten käsittelyyn (savu-, haittaeläin-, jäte-, meluvalitukset), lausuntopyyntöjen käsittelyyn ja lausuntojen antamiseen, uimarantavesien näytteenottoihin, yleiseen neuvontaan, sidosryhmätyöskentelyyn (sisäilmaryhmät, kaavoitus, pohjavesiensuojelu ym.). Lisäksi tulee huomioida valvontaan kuluvien matkoihin käytettävä aika. Valvontaresursseja tulee varata talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointien (WSP) tekemiseen yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa sekä riskinarviointien hyväksymiseen. Vuonna 2025 osallistutaan myös terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen valmisteluun lakia valmistelevissa työryhmissä.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella on yhteensä noin 879 terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallisen valvonnan valvontakohdetta. Suunnitelmalliseen valvontaan on arvioitu olevan käytettävissä 1,4 htv, mikä riittää terveydensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen.

Terveydensuojeluvalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Näitä ovat mm. erilaiset valitus- ja terveyshaittaepäilytarkastukset, pakkotoimenpiteet, vesiepidemiat, lausunnot (kaavat, ympäristöluvut, viemäriverapautushakemukset jne.), asiantuntijatehtävät mm. kuntien sisäilmaryhmissä sekä talousvesilaitosten valvontatutkimusohjelmien laadinnassa ja riskinarvioinneissa, ilmoituksiin ja vesilaitosten hyväksymisiin liittyvät tarkastukset, ilmoitusten ja hakemusten käsittely, viranomaisnäytteenotto, neuvonta, koulutus sekä laadun ja yhteistyön kehittäminen.

11.1 Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma on laadittu riskiperusteisesti valvontatarpeen mukaan. Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohdetyyppin yleinen tarkastustiheys. Tarkastustiheyden määrittelyssä oletetaan, että kohde on jo toimiva ja sen toimintatavat tunnetaan. Liitteessä 1 on taulukkomuodossa esitetty terveydensuojeluvalvonnan toimintatyyppiin liittyvä tarkastussuunnitelma vuodelle 2026. Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määrittelystä tarkastustiheydestä. Kohdekohtainen riskinarviointi tehdään VATI-järjestelmässä. Tarkastustiheyttä ei kuitenkaan saa vähentää harvemmaksi kuin viiden vuoden välein tehtäväksi. Kohteiden riskiluokituksissa jätetään odottamaan uuden terveydensuojelulain määrittelyitä.

11.2 Tarkastus

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset ja määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Tarkastuksilla käytetään pääsääntöisesti Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmä tarkastuslomakkeita, jotka löytyvät laatujärjestelmästä. Tarkastukset tehdään ennalta sovitusti. Vuonna 2026 läpikäydään muutaman kohdetyyppin tarkastuslomakkeet.

11.3 Painopistealueet ja valvonnan priorisointi

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet vuodelle 2026 ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Talousvesivalvonnan sisällön kehittämiseksi kansallisessa valvontaohjelmassa suositellaan perustettavaksi yhteistyöryhmiä. Talousvettä toimittavien laitosten riskienhallintasuunnitelmia on

laadittu ja niitä ylläpidetään yhteistyössä vesilaitosten kanssa. Terveystarkastajien osaamista pidetään yllä säännöllisellä koulutautumisella. Melun mittaamiseen ja melun aiheuttaman terveyshaitan arviointiin hankitaan lisäkoulutusta. Mittareiden kalibroinnista ja mittarikaluston uudistamisesta huolehditaan aktiivisesti. Lähimpien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden ja muiden viranomaisten kanssa pidetään säännöllisiä palaverieita. Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma pidetään ajan tasalla ja ympäristöterveydenhuolto osallistuu valmiusharjoitukseen vähintään kerran vuodessa. koulut asiakastytyväisyys. koulujen ja päiväkotien riskinarviointi kiinteistöjen käytännön kunnossapidon perusteella tai sisäilmaongelman selvitysprosessi käynnissä

11.4 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Terveystarkastuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät talous ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet
 - o STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet
 - o STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta
 - o STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan).

Talousvesinäytteet otetaan vesilaitoksen ja terveystarkastajan yhteistyössä laatimien valvontatutkimusohjelmien – ja näytteenottosuunnitelmien mukaisesti. Talousvesinäytteet (viranomaisnäytteet) ottaa joko laboratorion näytteenottaja, jonka pätevyyden terveystarkastusviranomainen on varmistanut tai laitoksen edustaja. Uima-allas- ja uimarantanäytteet otetaan kohteen ylläpitäjän ja terveystarkastajan yhteistyössä laatiman näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Uima-allasnäytteet ottaa kohteen edustaja tai laboratorion näytteenottaja, jonka pätevyyden terveystarkastusviranomainen on varmistanut. Uimarantanäytteet ottaa terveystarkastaja.

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omaavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein. Terveystarkastuksen valvontakohteiden osalta joudutaan joskus selvittämään esimerkiksi sisäilman laatua erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla.

Näytteenotto on vain näytteenottoa, ellei samassa yhteydessä tehdä tarkastusta, josta voidaan tehdä tarkastuspöytäkirja. Tarkastus voi siis pitää sisällään näytteenoton, mutta pelkkä näytteenotto ilman muita valvontatoimia ei ole tässä ohjelmassa tarkoitettu tarkastus.

12 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma 2026

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain tavoite tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppumisesta on näkynyt tarpeena tiukentaa tupakkalainsäädäntöä. Toisaalta esiin on noussut myös tarve tupakkalain soveltamisalan laajentamiselle, kun uusia tuotteita on tullut markkinoille. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta nämä muutokset ovat lisänneet valvonnan tarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta.

Tupakkalain mukaisessa tuotevalvonnassa on meneillään useita muutoksia. Tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva sääntely on tullut voimaan siirtymäajan päättyessä 1.5.2023. Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkaukset eivät saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista. Valvontasuunnitelmaa laadittaessa eduskunnassa on käsiteltävänä tupakkalain muutos, jossa nikotiinipussit ehdotetaan otettavaksi tupakkalain piiriin. Nikotiinipussien luvanvaraista myyntiä ja käyttökieltoja on tarkoitus valvoa kunnissa muun tupakkalain valvonnan ohessa.

Tupakkalain mukaisen suunnitelman mukaisia kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat ja ravitsemisliikkeet sekä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat. Lääkelain mukaisia nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja valvotaan valitusten perusteella.

12.1 Tarkastus

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehoituksia ja määräyksiä, jotta lain edellytykset toteutuvat. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Tarkastuksilla käytetään Valviran laatimia tarkastuslomakepohjia, jotka toimivat myös VATI-järjestelmän lomakepohjina.

Tupakkalain valvontaa toteutetaan pääsääntöisesti muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan ohessa. Päiväkodit ja oppilaitokset eivät kuulu enää suunnitelmallisen valvonnan piiriin tupakkavalvonnan osalta. Mikäli näissä kuitenkin muun valvonnan ohessa havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään kohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

12.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain valvonnassa on noudatettu valtakunnallista tarkastustiheyttä. Kohdetyyppikohtainen tarkastustiheys on liitteessä 1. Valvonnan kohdentamisessa otetaan huomioon valtakunnalliset painopistealueet. Erillisiä tarkastuksia tupakan vähittäismyyntikohteisiin ei pääsääntöisesti tehdä, vaan tupakan vähittäismyynti tarkastetaan aina kohteen elintarviketarkastuksen yhteydessä. Vuonna 2026 tarkastetaan kuitenkin projektiluonteisesti kaikki sellaiset kohteet, joilla on tupakan vähittäismyyntilupa, mutta ei valvottavaa elintarviketoimintaa.

12.3 Valvonnassa käytettävät menetelmät

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa käytetään ensisijaisesti aistinvaraista arviointia savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset. Tupakkalain myyntiä ja markkinointia koskevien säännösten valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa.

12.4 Painopisteet

Valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudelle 2025–2028 ovat savuttomien nikotiinituotteiden myynnin valvonta, laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa, etämyynnin ja markkinoinnin valvonta sekä yhteistyö ehkäisevässä päihdetyössä toimivien tahojen kanssa. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa painopisteenä tupakkavalvonnassa vuonna 2026 on savuttomien nikotiinituotteiden myynnin valvonta.

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksessa tarkoitettujen tilojen haltijoita on kuultava ennen hakemuksen tekemistä. Valvontasuunnitelmassa varataan henkilöresursseja myös asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn.

Kunnan on varattava riittävästi työaika- ja henkilöresursseja tupakkalain säännöllisen valvonnan lisäksi myös muuhun tupakkalain valvontaan. Tällaista muuta valvontaa voivat olla erilaiset yllättävät valvontata-paukset, joita ei ole mahdollista sisällyttää etukäteen valvontasuunnitelmaan. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valitukset, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa, tupakkatuotteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa tai tupakointikieltojen rikkomista. Voimavaroja edellyttävät myös kunnan viranomaisten toiminta tupakkalain asiantuntijoina sekä vähittäismyyntilupahakemusten käsittely. Tupakka- ja lääkelain valvontaan on käytettävissä arvioilta 0,1 htv.

12.5 Nikotiinivalmisteiden myynti ja valvonta

Nikotiinikorvaushoitovalmisteet

Tupakoinnin lopettamiseen tarkoitettuja nikotiinikorvaushoitovalmisteita saa myydä apteekkien lisäksi tupakkaa myyvistä vähittäiskaupoissa, kioskeissa, huoltoasemilla sekä ravitsemusliikkeissä myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella.

Vähittäiskaupoissa, kioskeilla ja huoltoasemilla, joilla on nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntilupa, valvotaan tuotteiden sijoittelua myyntipaikassa, mahdollista myynnin omavalvontaa ja luvan mukaisuutta.

Nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myynti edellyttää, että

1. elinkeinonharjoittajalla on myyntipaikan sijaintikunnan kirjallisesta hakemuksesta myöntämä vähittäismyyntilupa;
2. valmisteita myydään ainoastaan 18 vuotta täyttäneille;
3. myyjä voi valvoa ostotilannetta ja että
4. valmisteita ei myydä automaattisista myyntilaitteista.

Valvonta suoritetaan pääsääntöisesti samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa.

Ympäristöterveydenhuolto ilmoittaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiluvan myöntämisestä ja myynnin lopettamisesta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealle. Lääketukkukauppoja varten Fimea julkaisee verkkosivuillaan ja ylläpitää luetteloa niistä myyntipaikoista, joilla on lääkelain 54 a §:ssä tarkoitettu kunnan myöntämä lupa itsehoitoon tarkoitettujen nikotiinikorvaushoitovalmisteiden vähittäismyyntiin.

Nikotiinipussit

Fimea tiedotti 4.4.2023 muuttaneensa tulkintaansa niin, että nikotiinipusseihin ei enää sovelleta lääkelakia. Hallitusohjelman mukaan nikotiinipussit otetaan tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallitaan noudattaen niille asetettuja sääntöjä, joilla pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä, harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta. Vähittäismyynti säädetään luvanvaraiseksi, tuotteille säädetään naapurimaissa käytössä olevat nikotiinirajat ja tuotteissa sallitaan vain aikuisille tarkoitetut maut.

Hallituksen esityksen valmistelu perustuu eduskunnan hyväksymään tupakkalain muutokseen EV 76/2024

vp. Tasavallan Presidentti jätti 8.11.2024 lakimuutoksen vahvistamatta, koska nikotiinipussien sallittuja makuja koskeva sääntely olisi saattanut suosia yhtä yksittäistä yritystä. Uudella hallituksen esityksellä turvataan hallitusohjelman mukaisesti reilu ja avoin kilpailu sekä yrittäjien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu.

14 Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläinlääkäripalveluista (EHO)

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua tarttuvia eläintauteja ja ylläpitää eläinten terveyden korkeaa tasoa, parantaa eläinten hyvinvointia sekä suojella ihmisten terveyttä eläimistä ihmisiin tarttuvilta taudeilta, antibioottiresistenssiltä ja haitallisilta aineilta. Eläinlääkintähuollon valvonta kattaa eläintaudit, eläinten hyvinvoinnin, eläinten lääkitsemisen, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin, eläimistä saatavat sivutuotteet, sisämarkkinakaupan ja kolmasmaatuonnin ja -viennin.

14.1 Johdanto

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoittamisesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoittamista suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Valvonnalta edellytetään suunnitelmallisuutta, valvontatulosten analysointia ja raportointia sekä entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle ja valvontatulosten viestintää kuluttajille. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen niiden entistä tehokkaampi käyttö myös paikallistasolla on edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten terveydenhuollon merkitys kasvaa edelleen, mikä muuttaa myös eläinlääkäreiden työnkuvaa akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja niiden kotimainen ja kansainvälinen kauppa on vilkasta. Siten lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Hevostaloudella on yhä kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä elinkeino- että harrastetoimintana.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki 285/2023 tulee voimaan 1.1.2026. Merkittävin lain mukanaan tuoma muutos kunnalliseen eläinlääkintähuoltoon on lain määrittelemä eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu. Laissa on

yksityiskohtaisesti määritelty toimenpiteet, jotka kuuluvat järjestämisvastuun piiriin. Listan ulkopuolelle jäävät toimenpiteet tulee kilpailutilanteessa hinnoitella markkinaperusteisesti. Kilpailulaissa säädetään velvollisuudesta pitää tällaisesta toiminnasta erillistä kirjanpitoa. Kunnan tulee periä itse tuottamistaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Maksun perimiselle on lakiin kirjattu vuoden siirtymäaika, mutta selkeyden vuoksi maksu valmistellaan yhdessä markkinaperusteisen hinnoittelun kanssa otettavaksi käyttöön vuoden 2026 alusta. Eläinlääkintähuoltolain mukaisesta järjestämisvastuun määrittelystä ja yhteistoiminta-alueen perimistä maksuista päätetään yhteistoimintajaostossa loppuvuonna 2025.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2015–2025.

Eläinlääkintähuollon painopisteet (EHO) 2015–2025, kunnan tehtävät

Kehittämisteema	Painopiste	2025
Vastuullisuus ja kestävyys	Sivutuotteiden jäljitettävyyys	Kunnaneläinlääkärien sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita.
	Turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta	Kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastus- ja näytteenottokäynnit
Teknologia ja tieto	Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen	Kunnaneläinlääkäri tarkistaa rekisteröintiasiat muiden tilakäyntien yhteydessä
Erityiset painopisteet/ tehostamistarvetta aiempien tulosten perusteella	Siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen	Kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastuskäynnit MMMa 316/2021 mukaisesti

14.2 Voimavarat ja koulutus

Eläinlääkintähuoltoon arvioidaan kuuluvan ympäristöterveydenhuollon henkilöresursseja vuonna 2026 yht. 21 htv: nk. praktikoita yhteensä 17 htv, ja valvontaeläinlääkäreitä 3 htv ja johtava kaupungineläinlääkäri 0,5

assistentti 0,5 htv. Lisäksi hygieenikkoeläinlääkärit ja ympäristöterveysjohtaja tekevät yksittäisiä eläinlääkintähuoltolain mukaisia tehtäviä (sivutuote-, vienti- ja eläintautivalvonta). Kaikki yksikön virkaeläinlääkärit huolehtivat tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä. Johtava kaupungineläinlääkäri toimii praktikko- ja valvontaeläinlääkäreiden esihenkilönä. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015–2025 mukainen resurssitarpeen kartoitus –lomake on suunnitelman liitteenä (liite 6).

Eläinlääkintähuolto vastaa perustasoisesta kotieläinten terveyden- ja sairauksien hoidosta. Se turvaa myös kiireellisen eläinlääkäriavun päivystysjärjestelyjen kautta. Praktiikkaa tekevien virkaeläinlääkäreiden työnkuvaan kuuluu eläinlääkäripalvelujen tarjoaminen sekä pien- että suurelainten omistajille. Kunnaneläinlääkäreiltä edellytetään perinteisen eläinten sairauden hoidon lisäksi valmiutta tuotantoeläinten terveydenhuollon kehittämiseen (Sikava, Naseva). Kaupungineläinlääkäreille on virkaan kuuluvina tehtävinä osoitettu muun muassa eläintautilain mukaisia tehtäviä, virallisia näyttötoimia sekä vähäisissä määrin epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia. Eläinlääkäreiden vastaanottotiloja on 8 eri toimipisteessä, jossa kussakin toimii 1–4 eläinlääkäriä. Lehtimäen vastaanotto on lakkautettu 2024 ja siellä työskennelleen viranhaltijan toimipiste on siirretty Alajärvelle. Ylistaron toimipiste lakkaa Lapuan toimipisteen valmistuessa vuonna 2025 ja viranhaltijat siirtyvät Lapuan toimipisteeseen. Evijärven ja Lappajärven toimipisteiden yhdistäminen on valmis teillä.

Kolme valvontaeläinlääkäriä huolehtii pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta. Kurikan valvontayksikön kanssa on tehty sopimus eläinsuojeluvalvonnan yhteistyöstä siten, että valvontaeläinlääkärit tekevät joustavasti yhteistarkastuksia kummankin valvontayksikön alueella. Valvontatehtäviä jaettaessa otetaan huomioon, ettei valvontaa tule suorittamaan henkilö, joka on kulloinkin kyseessä olevaan valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa tai muuten esteellinen.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa eläinten hyvinvoinnin valvonnasta tekee haastavaa

- laaja maantieteellinen alue sekä suuri
- laaja tuotantoeläinkirjo ja tilojen suuri määrä
- kaupunkialueilla runsas lemmikki- ja harraste-eläinten määrä (kotirauhan piiriin tehtävät tarkastukset)

Epäilyyn perustuvien tarkastusten suuri määrä tuo mukanaan runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinsuojelulain tehtäviä. Lisäksi kuormittavuutta lisää asiakaskuntaan kasaantuneet sosiaaliset ongelmat. Yksikön eläinlääkärit toimivat kuukausittain käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina mm. eläinsuojelu- ja elintarvikelainsäädännön rikkomiseen liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Kunnan on huomioitava myös eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen. Valvontaeläinlääkäreiden ja muiden kunnaneläinlääkäreiden työ on usein poikkeuksellisen kuormittavaa. Työtapaturmista

ja läheltä piti –tilanteista on ohje ilmoittaa keskitettyyn järjestelmään tapausten seuraamiseksi ja ratkaisujen löytämiseksi.

Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Henkilökunnan pätevyys on varmistettu virkojen pätevyysvaatimuksissa ja osaamisen jatkuvassa kehittämisessä. Toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen valittavan eläinlääkärin on oltava Suomessa laillistettu. Kaupungineläinlääkärin sijaisena voi toimia myös praktiikkaoikeudet omaava eläinlääketieteen kandidaatti.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä sekä sijaisten osalta Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä. Uusille viranhaltijoille (myös pidempiin sijaisuuksiin tulevat) järjestetään yhden päivän perehdytyskoulutus.

Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjalla vain eläinlääkäreille. Sairaus- ja muissa poissaoloissa eläinlääkärit toimivat toistensa sijaisina yksikön sisäisen työnjaon mukaisesti.

Yhteistoiminta-alueen eläinlääkäreiden on mahdollisuus osallistua valitsemaansa täydennyskoulutukseen vuosittain 6 htp rajaten yhteen kalliimpaan koulutukseen vuodessa (esim. eläinlääkäripäivät). Koulutukseen osallistuja sitoutuu kertomaan seuraavassa eläinlääkäripalaverissa lyhyesti koulutuksesta ja tallentaa kurssimateriaalit yhteiselle verkkoasemalle. Koulutuksista pidetään kirjaa ja varmistetaan, että henkilökunta saa riittävästi lisäkoulutusta. Koulutuksilla tähdätään oikeudenmukaisten valvontatehtävien suorittamiseen ja eläinlääkäreiden peruspraktiikan ylläpitämiseen. Lisäksi pyritään kehittämään eläinlääkäreiden erikoistumista.

Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana

Yhteistoiminta-alue on jaettu 1.9.2023 alkaen kahteen suureläinpäivystysalueeseen sekä pieneläinpäivystykseen lakisääteisen kiireellisen eläinlääkäriavun antamiseksi. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto on järjestänyt eriytetyn pieneläinpäivystyksen omana toimintanaan 4.9.2023 alkaen. Pieneläinpäivystystä hoitavien eläinlääkäreiden avuksi on palkattu eläintenhoitajia, jotka avustavat eläinlääkäreitä toimenpiteissä ja vastaavat päivystyspuhelimeen. Suureläinpäivystys on jaettu entisen kolmen päivystysalueen sijaan kahteen päivystysalueeseen: eteläiseen ja pohjoiseen. Päivystysnumeroita on ainoastaan yksi: 0600 399001. Numerossa asiakas valitsee näppäinvalikolla oikean päivystäjän. Päivystyspuhelin on jatkossa maksullinen (3,13 euroa/min) jatkuvasti päivystysaikaan.

14.3 Yhteistyö

Eläinlääkintähuollossa Yhteistyötä tehdään mm. seuraavien sidosryhmien kanssa: Pohjanmaan poliisilaitos, syyttävävirasto, ELY-keskuksen merkinnän ja rekisteröinnin tarkastajat, hyvinvointialue, ProAgria, ETT, Sedu, Ruokavirasto ja aluehallintovirasto.

Yhteistoiminta-alueella kunnat ovat tehneet sopimukset löytöeläinten vastaanottamisesta. Löytöeläimiä vastaanottavat toimijat järjestävät tilapäistä hoitoa alueen löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelullisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille. Seinäjoen alueen löytöeläintentoiminta on syyskuusta 2022 lähtien järjestetty Seinäjoen kaupungin toimesta Animwest-kiinteistössä ja löytöeläinhuoltolan työntekijät (eläintenhoitajat) ovat ympäristöterveydenhuollon työntekijöitä. Löytöeläinpalvelun järjestäminen kaupungin toimesta helpottaa mm. yhteistyötä eläinsuojelutapauksissa. Vuodesta 2024 alkaen löytöeläinhuoltolassa on hoidettu myös Lapuan alueen löytöeläimet.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee molemminpuolista virka-apua, esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai -rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi antaa ympäristöterveydenhuollon eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa. Poliisin virka-apu on maksullista. Virkaeläinlääkärit antavat virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttäessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon lähetetään kopiot eläinsuojelu- ja eläintautilainvalvonnan asiakirjoista (tarkastuspöytäkirjat, päätökset). Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua laittomiin maahantuonteihin, pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapauksien hoitoon sekä eläintautitapauksissa.

14.4 Maksut

Eläinlääkintähuoltoon liittyvät valvontakäynnit ja eläinlääkäripalvelujen maksut noudattavat Lääkärisopimuksen mukaista KT:n yleiskirjeessä julkaisemaa kunnaneläinlääkäreiden taksakortin mukaista hinnoittelua. Yhteistoiminta-alueella ympäristöterveydenhuolto osallistuu hyötyeläintilojen eläinlääkäripalveluista johtuviin kustannuksiin subventoimalla kilometrikorvauksia niiltä osin kuin ne ylittävät meno-paluu – matkalla 30 kilometrin matkan.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkäreille osoitettujen eläinsuojelu, sivutuote- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan

muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet. Ympäristöterveydenhuolto saa aluehallintovirastolta korvausta valvontaeläinlääkäreiden viroista. Tämän lisäksi muiden yksikön eläinlääkäreiden eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät on laskutettu tuntiperusteisesti.

Aluehallintovirasto laskuttaa eläviä eläimiä tai niiden sukusoluja koskevista vientitodistuksista sekä laitoimien tuntien tarkastuksista asiakkaita virkaeläinlääkärin tekemän laskutuspyynnön perusteella. Eläinlääkintähuollon kustannukset eri kuntien kesken jaetaan käyntimäärien suhteessa.

14.3 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautitilanne on säilynyt Suomessa useimpien viranomaistoimin vastustettavien eläintautien osalta hyvänä, huolimatta vuoden 2021 eläintautiepidemioista, kansainvälisen eläinliikenteen kasvusta ja eläintautitilanteen huononemisesta lähialueilla. Tilanteen muutokset korostavat erityistilanteisiin varautumisen tärkeyttä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) on noudatettu 21.4.2021 alkaen. Uudistuksen johdosta myös kansallinen eläintautilaki ja sen nojalla annetut säädökset uudistettiin ja myös niitä on sovellettu 21.4.2021 alkaen.

Vuonna 2023 korkeapatogeenisen lintuinfluenssan aiheuttama epidemia lokeilla ja turkistarhoilla vaati eläinlääkintähuollolta valtavasti resursseja. Valvontaeläinlääkäreiden tehtävät liittyivät turkiseläinten näytteenottoon, lopetusten ja lopetettujen eläinten kuljetusten valvontaan sekä kuntalaisten ja turkistarhaajien neuvontaan. Tehtävää varten Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuoltoon palkattiin ylimääräinen valvontaeläinlääkäri aluehallintoviraston kehotuksesta. Epidemia vaati henkilöresursseja vielä vuonna 2024, kun kaikille olemassa oleville tarhoille tehtiin syksyllä 2024 bioturvallisuustarkastukset. Vuodelle 2025 ei ole tiedossa merkittävää resurssitarvetta turkistarhojen lintuinfluenssan valvomiseksi.

Eläintautivalmius ja toiminta eläintautitapauksessa

Äkillisessä tautipurkauksessa AVI:n ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyy ensisijaisesti kyseisen kunnan virkaeläinlääkärit sekä valmiuseläinlääkärit. Praktiikka hoidetaan poikkeusolosuhteissa normaaliin tapaan. Jos on tarpeen, kiireettömät ajanvaraukset perutaan.

Jos epäillään tarttuvaa eläintautia, ryhtyy alueen virkaeläinlääkäri tarvittaessa yhdessä valmiuseläinlääkäreiden/muiden virkaeläinlääkäreiden kanssa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset). Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki eläinlääkärit.

Varautumista on tehty erityisesti korkeapatogeenisen lintuinfluenssan ja afrikkalaisen sikaruton osalta. Varautumista korkeapatogeenisen lintuinfluenssaan on tehostettu mm. tehostamalla tiedotetusta tautisuojauksesta ja kuolleiden luonnonvaraisten lintujen näytteenottamisesta sekä siipikarjan ulkonapidon valvontaa. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan viime vuosien aikana. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Poikkeustilanteessa äkillisessä tautipurkauksessa, jos toimialueella havaitaan eläintautiepidemia tai kunnaneläinlääkäreitä joudutaan siirtämään toiselle alueelle taudintorjunnan tehtäviin, päätöksistä ja resursoinnista vastaa ensisijaisesti ympäristöterveydenhuollon johtaja aluehallinto- ja Ruokaviraston antaman ohjeistuksen mukaisesti. Poikkeustilanteita silmällä pitäen, kuten esimerkiksi helposti leviävien eläintautien uhatessa, yhteistoiminta-alueella on välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoitamisen varmistamiseksi nimetty kaksi valmiuseläinlääkäriä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat valmiuseläinlääkäreille suunnattuun koulutukseen ja pidemmissä poissaolotapauksissa varmistetaan poikkeustilanteiden hallinta esimerkiksi tehtävien siirtojen tai sijaisjärjestelyjen avulla. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ylläpitää valmiusvarastoa. Ruokaviraston sähköisessä järjestelmässä Pikantissa on suunnitelmat ja ohjeet, kuinka toimitaan epäillessä eläintautia.

Eläintautien ilmoittaminen ja epäilyt

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä ilmoitus aluehallintovirastoon viipymättä, jos ilmoitus koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 §:ssä luetelluista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista kunnaneläinlääkärin on ilmoitettava kuukausiyhteenvedossa.

Eläintautiepäilyissä ja –tapauksissa ilmoittaminen tapahtuu hoitavan kaupungineläinlääkärin toimesta eläintautitapauksissa aluehallintovirastoon. Virka-ajan ulkopuolella päivystävä virkaeläinlääkäri ilmoittaa eläintautiepäilyistä lisäksi päivystävälle läänineläinlääkärille. Niissä tapauksissa, joissa tietty eläin tai eläinryhmä kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella antaa aiheen epäillä tarttuvaa eläintautia, eläinlääkäri arvioi ammattitaitonsa turvin lisätutkimustarpeen sekä mahdollisen tarpeen ryhtyä tarvittaviin ilmoitusmenettelyihin sekä näytteenottoon.

- Kuukausiyhteenvedo: Kunnaneläinlääkärin on toimitettava kuukausiyhteenvedo alueellaan todetuista eläintaudeista aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä.

Eläintautien ilmoittamisessa voidaan hyödyntää Eläinten terveydenhallintahankkeen (ELTE) sähköistä järjestelmää. Eläinlajikohtaiset mikrobilääkkeiden käyttömäärät kirjautuvat Ruokaviraston rekisteriin KliniQ:sta automaattisesti

Johtava kaupungineläinlääkäri vastaa lakisääteisten ilmoitettavien eläintautien ilmoittamisesta kunnan terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille viimeistään toteamista seuraavana arkipäivänä. Vastaavasti kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin on ilmoitettava kunnan eläinlääkintäviranomaiselle epäilemästään, toteamastaan tai tietoonsa tulleesta zoonoosista.

Terveysvalvontaohjelmat

Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkkailuun lampaiden ja vuohien maedi-visnan varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta. Tuotantoeläintilojen terveystarkkailuohjelmien, mm. salmonellavalvontaohjelma toteutumista valvotaan eläintautilainsäädännön mukaisesti virkaeläinlääkäreiden toimesta.

Tulevaisuuden elintarviketuotanto on entistä enemmän sopimustuotantoa, missä ostaja asettaa tuotannolle vaatimuksia yli lainsäädännön vaatiman tason. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat eläinten terveydenhuoltoon liittyvät tehtävät kuten Naseva, Sikava ja siipikarjanlihan tuotantoon liittyvät velvoitteet (esimerkiksi salmonellavalvonta) resursoidaan siten, että toimijat voivat täyttää velvoitteensa, ja tätä seurataan.

Eläinlääkäri täyttää valvontakäynnillään terveystarkkailuohjelmaan kuuluvan lomakkeen ja toimittaa siitä kappaleet valvontakohteeseen sekä tarvittaessa teurastamoon tai valvontakohteen kanssa sopimuksen tekemiseen muuhun organisaatioon ellei pitopaikan kanssa ole muuta sovittu. Ympäristöterveydenhuolto tiedottaa keskitetysti aluehallintovirastoa tehdyistä lakisääteisesti määrätyistä valvontakäynneistä.

Eläinlääkäriin vastuulla on pitää kirjaa oman vastuualueensa pitopaikkojen terveystarkkailuohjelmiin liittyvistä käynneistä, seurata ja tarvittaessa päivittää tietoihinsa pitopaikoissa tapahtuvat terveydenhuollon kannalta olennaiset muutokset sekä seurata käyntitiheyttä. Ympäristöterveydenhuolto seuraa käyntien toteutumista niiltä osin kuin käynneistä on laissa säädetty ja ohjeistaa eläinlääkäreitä tarvittaessa muun muassa näytteenotossa. Esimerkiksi viralliseen salmonellavalvontaan kuuluvat tilat on listattuna ympäristöterveydenhuollon yhteiskäytössä olevassa kansiossa (R-verkkoasemalla), jonne jokainen eläinlääkäri täyttää ajantasaisesti valvomansa tilan tiedot sekä tallentaa tarkastuskertomuksen yhteiselle verkkoasemalle. Naseva- ja Sikava -käyntejä eläinlääkärit voivat seurata niiden käyttöoikeuksien rajoissa, jotka heillä on kuhunkin tilaan terveystarkkailuohjelmien omissa verkkopalveluissa.

Vesiviljelylaitosten valvonta

Yhteistoiminta-alueella vesiviljelylaitosten terveystarkkailusta vastaa hygieenikko-/valvontaeläinlääkäri. Vesiviljelylaitosten valvonta suoritetaan alueella aluehallintoviraston antamien ohjeiden mukaan ja se painottuu yhteistoiminta-alueella luonnonvesilammikoiden valvontaan.

Muu eläintautivalvonta

Muiden kuin terveysvalvontaohjelmien, virallisen salmonellavalvontaohjelman ja riskinarviointiin perustuvan valvonnan (eli muun tautiseurannan) suhteen toteutetaan Ruokaviraston ja aluehallintoviraston antamia pyyntöjä/määräyksiä. Näytteenotosta vastaa pääasiassa kyseisen alueen virkaeläinlääkäri, jolle tieto välitetään johtavan hygieenikon kautta.

Turkiseläinten SARS CoV-2 –seuranta tehdään toistaiseksi turkistarhoilla, joilla on minkkejä, muita näätäeläimiä tai supikoiria. Seurannasta on päätetty kansallisesti. Ruokavirasto on ohjeistanut seurantaan kuuluvia turkistarhoja siitä, milloin niiden pitää lähettää näytteitä tutkittavaksi. Kunta toteuttaa tarvittavat tarkastukset ja toimittaa tiedot tarkastuksista aluehallintovirastolle

Eläinnäyttelyt: Ruokavirastolla on ohje maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista (Ruokaviraston ohje 1274/04.01.00.01/2021_12). Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita.

Sikojen ulkonapitokiellon valvonta: Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimena on sikojen ulkonapito kielletty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (404/2021). Ulkonapito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnan eläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksessa. Valvontaeläinlääkärit ylläpitävät tietoja yksikön sikojen pitopaikoista, joissa pidetään sikojä ulkona, ja toimittaa tiedot aluehallintovirastoon vuosittain. Muiden yksikön eläinlääkäreiden velvollisuus on ilmoittaa havaitsemistaan sikojen pitopaikoista, joissa sikojen havaitaan ulkoilevan.

Eläinten keinollinen lisääminen

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkuiden keräysryhmiä, alkuiden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädettyjä vaatimuksia ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan.

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon alueella on yksi oriasema ja yksi karjuasema, joiden valvonasta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri. Oriasemalla kerätään spermaa kotimaan kauppaa varten ja keinosiemennetään tammoja. Karjuasemalla on säännöllistä vienti EU-alueen ulkopuolelle, mikä edellyttää eläinlääkintötodistusten allekirjoittamista ja vientivalvontaa jokaiselle vientierälle.

14.4 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta

Maaeläinten pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat sekä eläintenpito Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin sähköisen asiointisovelluksen kautta tai oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Koiran omistajien on ollut velvollisuus rekisteröidä koiransa Koirarekisteriin 1.1.2024 alkaen. Ammattimaiseen tai muutoin laajamittaiseen seura- ja harrastuseläinten pitoon sekä avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaan liittyvät pitopaikat tulee rekisteröidä eläinten hyvinvointilain nojalla tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Vesiviljelyeläinten pitäjien on rekisteröidyttävä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Samassa yhteydessä eläintenpitäjä rekisteröi pitopaikan kyseiselle eläinlajille. Yhteistoiminta-alueen virkaeläinlääkärit puuttuvat havaitsemiinsa epäkohtiin eläinten merkinnöissä ja rekisteröinneissä. Mikäli ohjaus ja neuvonta ei ole riittävä toimenpide varmistua eläintunnistusjärjestelmälain vaatimusten noudattamisesta ja/tai havaitaan laiminlyöntejä lainsäädännön noudattamisessa, ryhdytään toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi.

Havaitessa vakavia laiminlyöntejä eläinten merkinnöissä ja rekisteröinneissä ollaan yhteydessä ELY-keskuksen eläinvalvojiiin, joiden kanssa yhteistyössä asiaa viedään eteenpäin. Ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit vastaavat toimenpiteistä eläinten merkintään ja rekisteröintiin liittyvien epäkohtien poistamiseksi.

14.5 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Eläinten lääkitseminen on Suomessa pääsääntöisesti hallittua ja lääkkeitä käytetään vain todettuun tarpeeseen. Mikrobilääkkeiden käyttö ja resistenttien mikrobien esiintyminen eläintuotannossa on kuitenkin kasvava huolenaihe. Eläinlääkäreillä on oikeus luovuttaa lääkkeitä varalle terveydenhuoltoon kuuluville tiloille. EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa 28.1.2022 lähtien yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa.

Eläinten lääkitsemisen valvontaa tekevät kaikki virkaeläinlääkärit. Erillisiä lääkitsemiseen liittyviä valvontakäyntejä suoritetaan maidontuotantotilojen alkutuotannontarkastusten yhteydessä, havaittaessa meijerissä tai teurastamossa mikrobilääkejäämiä tai muuten epäiltäessä epäkohtia eläinten lääkitsemisessä, sekä ilmoituksenvaraisissa kohteissa (tallit). Myös terveydenhuoltokäynneillä käydään läpi tuotantoeläintilojen eläinten lääkitsemiskäytäntöjä.

14.6 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

Sisämarkkinatuonti

Traces-järjestelmää käytetään niin EU-maiden välisessä sisämarkkinakaupassa (eläimet ja eläinperäiset tuotteet) kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmää ylläpitää Euroopan komissio, ja sitä käyttävät viranomaiset ja yritykset. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa Traces-järjestelmän seurannasta ja todistuksista vastaa ympäristöterveysjohtaja, hygieenikkoeläinlääkäri, valvontaeläinlääkärit ja osa praktikoista.

Kunnaneläinlääkäri voi tehdä saapuvan erän tarkastuksen joko aluehallintoviraston määräyksestä tai omasta aloitteestaan. Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvontaosion. Virkaeläinlääkäriin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä. Näissä tapauksissa ollaan aina yhteydessä aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin ja pyydetään lisäohjeita. Läänineläinlääkäri auttaa tarvittaessa myös TRACES-järjestelmän käytössä. Erityisesti hevosten sisämarkkinatuonnit ovat yleisiä, mutta myös aikaa vieviä. Vuonna 2025 tavoitteena on tarkastaa 10 eri toimijan sisämarkkinatuontierää satunnaisotantalta.

Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Läänineläinlääkäriltä kysytään tarvittaessa ohjeita. Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa sisämarkkinavientiä on ollut mm. lemmikkieläinten/hevosten vienti sähköisesti TRACES -järjestelmää käyttäen.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Runsaan eläinperäisten elintarvikkeiden kolmasmaaviennin lisäksi yksikön alueelta viedään kolmasmaihin mm. eläinten sukusoluja. Kohdemaan vaatimusten selvittämisestä vastaa viejä. EU:n ulkopuolisesta vientivalvonnasta vastaavat elintarvikkeiden osalta hygieenikkoeläinlääkärit ja elävien eläinten osalta pääosin praktikot ja valvontaeläinlääkärit.

Tuonti EU:n ulkopuolelta

Kolmansista maista tuotavat eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta ja aiheuttavat vain poikkeustapauksissa toimenpiteitä paikallistasolla. Sellaisissa tapauksissa, jossa aluehallintovirasto ilmoittaa kuntayhtymän alueelle tulleen kolmansista maista

eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai laitonta maahantuontia, toimitaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaan. Keskinäisellä työnjaolla järjestetään toimenpiteisiin riittävä resurssi.

14.7 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnista annettua lakia (693/2023) on sovellettu 1.1.2024 alkaen. Samalla kumoutuivat aiempi eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Suurin osa kumotun lain nojalla annetuista valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksista on vielä toistaiseksi voimassa.

Voimassa olevan eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin. (Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 (EhL) 12 luku; Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006 (EkL) 8 luku)

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset

Valvontaeläinlääkärit käsittelevät yhteistoiminta-alueen epäilyilmoitukset. Ilmoitukset saapuvat pääosin sähköisesti yhteissähköpostiin (valvontaelainlaakari@seinajoki.fi) tai kotisivujen sähköisen ilmoituskanavan kautta. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan eläinsuojelutarkastuksen tarve, kiireellisyys ja vastuuhenkilö. Valvontaeläinlääkärit ylläpitävät listaa eläinsuojeluilmoituksista sekä vireillä olevista eläinsuojelutapauksista. Eläinsuojelutarkastuksen suorittaminen on kuvattu laatukäsikirjassa. Tarkastuksista vastaavat pääosin valvontaeläinlääkärit sekä tarvittaessa hygieenikkoeläinlääkärit ja praktiikkaa tekevät virkaeläinlääkärit.

Eläinsuojeluasiakirjat tehdään Seinäjoen kaupungin Valmu-järjestelmässä. Asiakirjat arkistoidaan sähköisesti (Laari). Kaikista eläinsuojeluun liittyvistä tarkastuksista ja päätöksistä toimitetaan jäljennös aluehallintovirastoon. Asiakirjat on toimitettu vuodesta 2024 alkaen sähköisesti ns. formulalomakkeella. Eläinsuojelupäätöksen toimitetaan myös poliisille (EhL 91§) ja tarvittaessa ELY-keskukselle. Lisäksi tieto asian etenemisestä merkitään asiakaskortille TerveKuu- tietojärjestelmään. Eläinsuojelulain nojalla annettujen määräysten noudattamista valvotaan uusintatarkastusten sekä asiakirjojen avulla.

Ilmoituksenvaraisen ja laajamittaisen toiminnan valvonta

Ilmoituksenvaraiset toimijat alueella ovat pääasiassa eläinkauppoja, talleja ja kenneleitä. Aluehallintovirasto ylläpitää listaa luvan- ja ilmoituksenvaraisista kohteista ja toimittaa tiedot toimijamuutoksissa ympäristöterveydenhuoltoon. Valvontaeläinlääkäriellä on päivitetty lista kohteista ja niiden tarkastuksista. Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan liittyvä eläinten hyvinvoinnin valvonta on toistaiseksi ollut riskiperusteita resurssipuutteen takia ja kohteita on valvottu epäiltäessä puutteita eläinten hyvinvoinnissa. Luvan- ja

ilmoitustenvaraisten kohteiden valvonta tulisi suorittaa 1–3 vuoden välein riskinarvioinnista riippuen. Ilmoitustenvaraisten kohteiden valvontaa on toistaiseksi tehty vain epäilyyn perustuen.

Eläinkuljetukset

Eläinkuljetusajoneuvojen valvontaa tehdään tarvittaessa aluehallintoviraston pyynnöstä.

Teurastamovalvonta

Yksikössä on kaksi pienteurastamoa, joiden valvonnasta kunta on tehnyt sopimuksen Ruokaviraston kanssa. Isomman teurastamon valvonnasta tehty sopimus päättyy 31.12.2024. Pienempään teurastamoon tehdään yksi eläinsuojelutarkastus vuodessa.

14.8 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläimistä saatavia sivutuotteita ovat ne osat eläimistä ja eläimistä saatavista tuotteista, joita ei käytetä ihmisravinnoksi. Näitä ovat esimerkiksi kuolleet eläimet, entiset eläinperäiset elintarvikkeet, kompostointilaitoksiin menevä ruokajäte sekä eläinten teurastuksessa syntyvät jakeet, joita ei käytetä ihmisravinnoksi. Eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita säätelee EU:n sivutuoteasetus. Sivutuoteasetuksen tavoitteena on suojata kansanterveyttä ja eläinten terveyttä; eläimistä saatavissa sivutuotteissa voi olla taudinaiheuttajia, jotka saattavat aiheuttaa vaaraa ihmisille tai eläimille. Sivutuotelaki 517/2015 ja sen nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus 783/2015 eläimistä saatavista sivutuotteista sisältävät EU:n sivutuoteasetusten kansalliseen toimeenpanoon liittyvät helpotukset, jotka koskevat sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käyttöä ja hävitystä.

Sivutuotelaitosten valvonta

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollossa sivutuotelaitosten valvonta on keskitetty ympäristöterveysjohtajalle ja hygieenikkoeläinlääkäreille.

Kunnaneläinlääkärin tehtävä on

- hyväksyä toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolaan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita.
- rekisteröidä tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin.

- valvoa hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita, sekä myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita.
- täyttää muista EU-maista Suomeen saapuneiden sivutuote-erien osalta valvontaosion kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES-järjestelmään. Ennen valvontaa varmistetaan, että erä on saapunut laitokselle (aiemmin kunnaneläinlääkärit myös kuittasivat erät saapuneiksi, mutta tästä käytännöstä on luovuttu ja laitokset tekevät itse vastaanottokuittaukset TRACES-järjestelmään).

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Ruokaviraston ja kunnaneläinlääkäriin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja niiden sijainnista.

Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset sekä valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan aviin ja Ruokavirastoon.

Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Aloitettaessa haaskatoiminta (käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinassa), on toiminnasta tehtävä ilmoitus haaskapaikkarekisteriin. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista viemällä haaskapaikan tiedot haaskapaikkarekisteriin Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) sähköisen asioinnin sovelluksen kautta. Sähköisen asioinnin kautta voi myös päivittää aiemmin ilmoitettuja tietoja.

Sivutuotelain nojalla annetun asetuksen MMMa 783/2015 mukaan haaskatoimijan on ilmoitettava kolmesti vuodessa haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Koko yhteistoiminta-alue kuuluu sivutuotteiden suhteen keräilyalueeseen. Yksikössä haaskatoiminnan valvonnasta vastaa pääosin ympäristöterveysjohtaja sekä muut virkaeläinlääkärit muun valvonnan yhteydessä. Kunnan tehtävä on määritellä itse vuosittain tarkastettavat kohteet, mutta Ruokavirasto määrittelee vuosittain tarkastusten tekoperusteet.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) mukaan vähän yli puolet turkistiloista, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä,

kun nahkottujen kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Samoin supien nahkontaruhoista saatua massaa hyödynnetään supien rehussa. Tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää omassa tilarehustamossa ruhoja rehussa käytettäväksi. Sama koskee supeja.

Turkistarhojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Turkistarhoilla on mahdollisuus rekisteröityä itse sähköisen asioinnin kautta vastaavasti kuin haaskatoimijoilla. Rekisterissä tulee olla merkintä myös lajinsisäisestä käytöstä. Lajinsisäinen käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla. Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä. Kunnaneläinlääkärit varmistavat tilakäynneillään, että tila on rekisteröitynyt edellä mainittuun rekisteriin ja ettei lajinsisäistä käyttöä tapahdu tiloilla, joissa se ei ole sallittua. Lisäksi tilakäyntien yhteydessä tarkkaillaan, onko tiloilla havaittavissa keskushermosto-oireista kärsiviä eläimiä. Kaikki tällaiset eläimet on lähetettävä tutkittavaksi Ruokavirastoon. Näytteeksi riittää irrotettu pää, joka ei saa olla pakastettu.

Sivutuotteiden hautaaminen

Yhteistoiminta-alueella virkaeläinlääkärit valvovat raatojen keräilyä ja hävittämistä hautaamalla. Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Keräilyalueella (johon yhteistoiminta-alue kuuluu) tehdään lisäksi kohdennettuja tarkastuksia tiloille, joilla Ruokaviraston toimittamien nautarekisteristä ja lammis- ja vuohirekisteristä ajettujen hävitystaparaaporttien perusteella raatoja hävitetään säädösten vastaisesti. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden hautaamisista

14.9 Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä.

Ehdollisuus perustuu aiempaan täydentävien ehtojen järjestelmään. Ehdollisuus jaetaan kolmeen eri osioon, joita kutsutaan erityisaloksi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ohjausvastuulla olevat vaatimukset kuuluvat erityisalalle kansanterveys ja kasvinterveys sekä erityisalalle eläinten hyvinvointi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ehdollisuuden valvonta sisältää kiellettyjen aineiden, eläimistä ja kasveista saatavien elintarvikkeiden ja rehujen tuotantohygienian sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnat.

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkärien ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä tarkastuksiin liittyvät asiakirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan on varmistettava, että aluehallintovirasto saa riittävän nopeasti riittävät tiedot niistä perustarkastuksista, joissa havaitaan mahdollisia aluehallinto1viraston vastuulle kuuluvia ehdollisuudenvaatimusten laiminlyöntejä.

14.10 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella. (ElhL 11 §) Kaikkia kunnan alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten kunnan on kuitenkin järjestettävä arkipäivisin virka-aikana eläinlääkärin käynnin eläintenpitopaikassa mahdollistava peruseläinlääkäripalvelu. (ElhL 11 §)

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet. (ElhL 3 §)

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakaspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Laki ei kuitenkaan estä tarjoamasta palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille tai yhteisöille, jos resursseja on riittävästi eivätkä ulkopuolisille annetut palvelut heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Yhteistoiminta-alueella ei ole määrällisesti riittävästi yksityisiä eläinlääkäripalveluja saatavilla, jolloin yhteistoiminta-alueen on itse järjestettävä peruseläinlääkäripalvelua kaikille kotieläimille.

Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. (ElhL 3 §) Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojelullisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Puhelinneuvonta: eläinten omistajilla on mahdollisuus saada kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää eläinlääkärin antamaa neuvontaa virka-aikana puhelimitse klo 8-9 (maksuton). Kuntalaisten on mahdollisuus tehdä tarttuvia eläintautien epäilyjä ja eläinten mahdollisia hyvinvointiongelmia koskevia ilmoituksia virka-aikana maksuttomaan puhelinnumeroon.

Sairaanhoito ja kotieläinten lopetus: Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vierasesineleikkaukset ja juoksumahaleikkaukset. Kotieläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun

Terveystarkastus: Peruseläinlääkäripalvelua suunnataan ennen kaikkea ennaltaehkäisevään toimintaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä. Eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat peruseläinlääkäripalveluun. Rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroitot sekä koirien kastroitot ovat normaalia peruseläinlääkäripalvelua kuten myös märehäntien, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Eläinlääkärin järjestäminen nautojen, sikojen tai hevosten keinosiemennysasemille tai eläinten kuntouttamiseen tähtääviin yrityksiin ei myöskään kuulu kunnalta vaadittavan peruseläinlääkintähuollon piiriin. Lemmikkieläinten keinosiemennystoiminta ei sisällä lakisääteiseen peruseläinlääkäripalveluun.

Todistukset: Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten sisältyy peruseläinlääkäripalveluun.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seuranta järjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia järjestelmiä ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. (ElhL 11 § ja 12 §)

Terveystarkastuspalveluja tarjotaan joka toimipisteessä pyydettyä. Resurssitarpeen kartoituksesta käy ilmi virkaeläinlääkärien tekemien terveydenhuoltosopimusten suhteellinen osuus koko yhteistoiminta-alueen terveydenhuoltosopimuksista. Vuodesta 2021 alkaen Valio on vaatinut jokaiselta maidontuotantotilalta terveydenhuoltosopimuksen.

Yhteistoiminta-alueen terveystarkastusohjelmiin kuuluvia pitopaikkoja ovat terveydenhuoltosopimuksia eläinlääkäreiden kanssa tehneet sika- ja nautatilat sekä muut, esim. lammas- tai vuohitilat. Siipikarjatilalla ei ole sika- ja nautatilojen lailla organisoitua, vapaaehtoisuuteen perustuvaa terveydenhuoltojärjestelmää vaan terveydenhuoltokäynti tehdään vähintään kerran vuodessa tehtävän virallisen salmonellavalvontakäynnin yhteydessä.

Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuo-

nessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvätäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein

Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintauodeilta suojautumiseksi.

Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. (ElHL 13 §) Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat mm. nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, synnytyssapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Keisarileikkaus täytyy pystyä suorittamaan koirille, kissoille ja märehijöille, ellei leikkausta tarvitsevia potilaita pystytä nopeasti lähettämään riittävän lähellä sijaitsevaan jatkohoitopaikkaan. Pieneläinten luunmurtumissa on suoritettava välttämätön immobilisaatio. Eläinten lopettaminen eläinsuojelullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Yksikössä suurelajien kiireellinen ensiapu järjestetään kahdella eri päivystysalueella. Pieneläinpäivystys on keskitetty yhteen toimipisteeseen (Lapua) ja pieneläinpäivystykseen on keskitetty yhteydenotto palvelu.

Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Kunnalle ei ole velvollisuutta järjestää päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Mikäli yhteistoiminta-alueella ei ole päivystävää virkaeläinlääkärinä, on eläinsuojelulain nojalla toimivaltainen viranomaisen poliisi. Acc-luokan, uuden taudin sekä muun torjuttavan eläintaudin varalta aluehallintovirastot järjestävät valtakunnallisen läänineläinlääkäripäivystyksen. Kaksi läänineläinlääkärinä päivystää aina samanaikaisesti ja kummankin toimialueena on koko Suomi. Kulloinkin päivystävän läänineläinlääkärin saa tietää Ruokaviraston puhelinvästääjasta numerosta 029 520 4658.

Seinäjoen alueen Ympäristöterveydenhuolto
Ravitie 8 B | 60120 Seinäjoki | p. 06 416 2111 (vaihe)
terveystarkastajat@seinajoki.fi | www.seinajoki.fi

14.10 Seuranta, arviointi ja raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan toteutumisesta raportoidaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon vuosittain VASU-raportoinnilla. Aluehallintovirastolle tehtävästä raportoinnista eläintautien ja eläinsuojeluasioiden osalta vastaa se eläinlääkäri, joka on asiaa hoitanut. Asiakirjat on toimitettava aluehallintovirastoon viivytyksettä.

Muita asiakirjoja ovat esimerkiksi:

- 1) eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset
- 2) terveysvalvontaan liittyvät käynnit
- 3) tautiepäilyt
- 4) eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- 5) muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.
- 6) terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat
- 7) vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet

Tiedot kunnan laskutusta varten on toimitettava ympäristöterveydenhuollon toimistoon kuukausittain.

Valtion eläintauti- ja eläinsuojeluvalvontaan liittyvät asiakirjat on raportoitu 1.12.2023 sähköisen linkin kautta aluehallintovirastolle.

15. Erityistilanteisiin varautuminen

Toiminta erityistilanteissa

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollolla on yhteistoimintajaoston hyväksymä erityistilannesuunnitelma, jossa on määritelty toiminta riskinarvioinnin perusteella määritellyissä poikkeustilanteissa. Lisäksi yksiköllä on erillinen erityistilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi sekä kirjalliset ohjeet toiminnasta ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaepäilytilanteissa.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä

Epidemiatyöryhmän jäseninä ovat Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon henkilöstön lisäksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen henkilöstöä sekä Seinäjoen vesilaitoksen edustaja. Tilanteen mukaan laajennetaan selvitystyöryhmää muilla asiantuntijoilla. Epidemiatyöryhmää kokoontuu 2 kertaa vuodessa ja muulloin tarvittaessa.

Toimintaohjeet päivitetään aina tarpeen mukaan. Työryhmän sekä alueen tartuntatautilääkärien ja -hoitajien yhteystiedot tarkastetaan vuosittain ajan tasalle.

16. Valvontasuunnitelman arviointi

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma ja sen olennaiset muutokset hyväksytään ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintajaostossa. Hyväksyessään valvontasuunnitelman asianomainen viranomainen myös kirjaa suunnitelman toteutumisen seurantatavan.

Tammikuulla tehtävä toteutumisen arviointi koskee koko edellisvuotta ja tämän raportin ympäristöterveydenhuolto toimittaa valvontayksikköjen hallintajärjestelmään (VYHA:n).

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa arvioidaan:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin,
- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohdetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista.

Toteutumisen toimialakohtaisessa arvioinnissa käytetään apuna keskusvirastojen laatimia lomakkeita, joiden avulla selvitetään toimialakohtaisesti toteutunut valvonta. Arviointia tehdään myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri sektoreille käytännössä toteutui. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Liite 1. Yleisen terveystarkastuksen tarkastussuunnitelmat

Elintarvikelain mukaiset tarkastukset 2026

Toimintatyyppi	Valvontatarve (¹ tark. / vuosi)	Käytettävä aika (h)	Kohteiden määrä	Tarkastustarve	Tarkastus- suunnitelma
Maitoalan valmistus	2-7	3-7	4	14	14
Liha-alan valmistus	2-6	3-6	17	26	26
Kala-alan valmistus	1-3	4	6	2	2
Eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi, muu varastointi	2-3	4	16	16	16
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita	0,5	4	26	13	19
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	0,35	4	6	2	6
Kasvis-, marja ja hedelmätuotteiden valmistus, viljatuotteiden valmistus	0,35 - 0,5	4	11	4	7
Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakunnostusta	0,35	3	2	1	2
Elintarvikkeiden valmistus, ei maito/liha/kala/muna/vilja-kasvis	0,35	8	10	3	2
Elintarvikkeiden myynti	0 - 2	6	228	114	96
Ravintolatoiminta	0,35 - 2	4	201	170	133
Grilli- ja pikaruokatoiminta	0,35 - 0,5	4	81	37	41
Kahvilatoiminta	0,35 - 0,5	3	89	30	30
Suurtalous, laitoskeittiö	0,5 - 1	4	98	60	62
Suurtalous, keskuskeittiö	0,5 - 2	5	34	40	27
Pitopalvelu	0,35	3	8	3	5
Suurtalous, tarjoilukeittiö	0,35	5	153	51	107
Elintarvikkeiden kuljetus	0,3	10	41	12	0
Elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia tuotteita valmistavat laitokset, markkinoijat ja maahantuojat	0,2	1	7	1	2
Maidontuotanto	0,2	1	314	60	45
Kananmunantuotanto	0,2	1	17	3	0
Kasvien alkutuotanto -avomaaviljely	0,3	1	7	2	0
Kasvien alkutuotanto -kasvihuoneviljely	0,2	1	3	1	1
Uusinta C (arvio 15%)	-	2	0	108	108
Yhteensä			1379	773	752

Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset 2026

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetypit	Riskiluokka	Tarkastustiheys / v	Käytettävä aika (h)	Kohteiden määrä	Tarkastustarve	Tarkastussuunnitelma
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	2-1	0,25	5	45	11	6
Esiopetus, peruskoulu,	2	0,33	9	99	33	23
Lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus	2	0,33	11	43	14	13
Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarnit jne.	2-1	0,2	6	68	14	27
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	4	139	35	51
Solarium	2	0,2	3	1	0	0
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	2	0,3	6	109	36	37
Vanhainkoti, vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt, Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö, Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen), Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt, Muut yksiköt	2	0,3	8	105	35	19
Perhekodit, lastenkodit, koulukodit, nuorisokodit, muut lastensuojeluyksiköt	2	0,3	6	17	6	10
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	2	1	3	7	7	7
Pienet yleiset uimarannat, talviuintipaikat	2	0,5	3	81	41	71
Yleiset altaat	3	2 - 1	7	16	16	15
Yleinen sauna	1	0,2 - 0,25	2	12	5	4
Yleinen liikuntatila	1	0,25	3	49	12	30
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	3	2 - 0,5	8	39	32	26
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	1 - 0,3	6	49	20	12

Yhteensä

879

317

351

Seinäjoen alueen Ympäristöterveydenhuolto
Ravitie 8 B | 60120 Seinäjoki | p. 06 416 2111 (vaihe)
terveystarkastajat@seinajoki.fi | www.seinajoki.fi

Tupakkalain mukaiset tarkastukset 2026

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi	Tarkastusti- heys / v	Käytettävä aika (h) ¹	Kohteiden määrä	Tarkastus- tarve 2022	Tarkastus- suunnitelma 2022
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito: Vähittäis- ja tukkumyynti	0,3 - 0,5	2	28	#VIITTAUS!	#VIITTAUS!
Tupakointikiellot ja -rajoitukset: Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2	1	#VIITTAUS!	#VIITTAUS!
Vuosittaiset tapahtumat, savuttomuus ja tupakan myynti	0,2	2	8	#VIITTAUS!	#VIITTAUS!
Leikkikenttien savuttomuus	0,2	0,5	71	20	20
EU-rantojen savuttomuus	0,2	0,5	4	4	4
Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta Lääkelaki (395/1987)	0,3 - 0,5	1	17	#VIITTAUS!	#VIITTAUS!
Yhteensä			129	#VIITTAUS!	#VIITTAUS!

Liite 2. Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus

Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue

1. Eläinmäärät yhteistoiminta-alueella

Tuotantoeläimet	lkm
lypsykarjatilat	314
Emolehmätuotanto	65
Lihanautatilat	509
Sikatilat	177
Lammas- ja vuohitilat	83
Hevosten pitäjät	576
Broileritilat	60
Munintakanalat*	13
Vesiviljelylaitokset	3
Turkistarhat (arvio)	66
Tarhatun riistan tarhat	5
Mehiläistarhat (arvio)	104
Lemmikit	lkm
Arvio lemmikkien määrästä	20 000**

Tiedot on koottu eläintenpitäjärekisteristä. Luvuissa ei ole mukana lemmikkeinä tuotantoeläimiä pitäviä.

*Ilmoittaneet rekisteriin munantuotannon.

** väkiluku / 8

2. Eläinlääkäripalvelut

A. Terveystarkastus- ja hoitosopimukset (lkm)	
Nauta	
Tilat, joilla th-sopimus*	514
Tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (varsinaiset th-käynnit)	442 (442)
Th-tilojen osuus (%) kaikista tiloista	85,9
Lääkeluovutus- ja hoitosopimukset (lääkeluovutuskäyntien lkm yhteensä)	153 (835)
Sika	
Tilat, joilla th-sopimus*	78

Tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa (varsinaiset th-käynnit yhteensä)	48 (48)
Th-tilojen osuus (%) kaikista tiloista	61,5
Lääkeluovutus sopimukset (lääkeluovutuskäyntien lkm yhteensä)	36 (214)
Muut terveydenhuoltosopimukset	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)**	5,41

B. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palveluntarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	6516
Sairaskäynnit päivystysaikana	1593
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	9016
Sairaskäynnit päivystysaikana	758
Sairaskäyntien resurssitarve (htv)	18,0
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve yhteensä (htv)	23,4

*Lukema tilanteesta 1.1.-31.12.2020, saatu Ruokavirastosta

** Arvioitu 2thp/sopimus sekä 0,2 htp/lääkeluovutuskäynti

3. Eläinten terveyden valvonta

Terveysvalvonta	
A. Pakolliseen terveysvalvontaan kuuluvat tilat	lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	77
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Keinosiemennyssonneja tuottavat nautojen pito-paikat, salmonellavalvonta	0
B. Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvat tilat	
Maedi-visna / CAE	0
turkistarhojen lukumäärä, joissa kasvatetaan minkkejä	12
Vesiviljelyeläinten terveysvalvontakohteet	3
Ulkona pidettävien sikojen pitopaikkojen määrä	10
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,3

*Arvioitu 0,5 htp/kohde

4. Sivutuotevalvonta

Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat (lkm)	50
Sivutuotealan laitokset (lkm)	10
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,01

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

A. Ilmoituksenvaraiset kohteet (arvio)	lkm
Kennelit	10
Hevostallit	61
Riistanhoidolliset tarhat	10
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	3
Eläinkaupat	10
Eläinhoitolat	24
Yhteensä	118
B. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	340
Arvio käsiteltävistä ilmoituksista	480
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve	1,85

6. Eläinlääkintähuollon henkilöresurssit

Eläinlääkärit	htv
Eläinlääkäripalvelut	23,4
Eläinten terveyden valvonta	0,2
Sivutuotevalvonta	0,08
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	1,85
Muut tehtävät	0
Eläinlääkärit yhteensä	25,5
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkärien määrä (lkm)	22
Valvontaeläinlääkärit	3,5
Muut eläinlääkärit (htv)	0
Eläinlääkärit yhteensä	21,5
Muut kuin eläinlääkärit	0
Eläinhoitaja/avustaja	5
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	0
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa	

Seinäjoen alueen Ympäristöterveydenhuolto
Ravitie 8 B | 60120 Seinäjoki | p. 06 416 2111 (vaihde)
terveystarkastajat@seinajoki.fi | www.seinajoki.fi